

2024-06-20

Till Arbetsmarknadsdepartementet

Remissvar

– Arbetsmiljöverkets och Myndigheten för arbetsmiljökunskaps redovisning av uppdraget att lämna förslag om organisationsförändring, dnr: A2023/01509

Myndigheten för arbetsmiljökunskap har i sina myndighetsinstruktioner, ända från sin tillkomst 2018, haft uppdraget att "Följa och främja företagshälsovården".

En viktig faktor för myndighetens tillkomst var att det efter Arbetslivsinstitutets (ALI) nedläggning 2007 inte fanns någon samlande aktör för forskning och kunskap rörande det brett definierade arbetslivsområdet det fanns inte heller någon instans som ansvarade övergripande för företagshälsovårdens utbildningar. ALI bedrev, fram till sin nedläggning, flervetenskaplig forskning om arbetslivet och fungerade som kunskapscentrum för arbetsmiljöfrågor. Institutet hade även ansvar för att koordinera utbildningar för skyddsombud och företagshälsovård samt att bidra till Sveriges engagemang i det internationella arbetsmiljöarbetet. I praktiken fungerade institutet som en samlande aktör för forskning och kunskap rörande det brett definierade arbetslivsområdet.

ALI erbjöd kortare vidareutbildningar för företagshälsovårdens personal i aktuella beforskade ämnen samt, framför allt, utförde de professionsutbildningarna för branschens medarbetare till som företagssköterska, ergonom, beteendevetare och arbetsmiljöingenjör, dessa övergick, på Företagshälsovårdsdelegationens initiativ, till master- och magisterutbildningar på universitet och högskolor. Den 9-veckor långa läkarutbildningen för specialistbevis i företagshälsovård upphörde och ersattes av en 5-årig specialistutbildning i arbets- och miljömedicin. Senare tillkom även en tilläggspecialitet i arbetsmedicin.

Uppdraget att "Följa och främja företagshälsovården" lades på Arbetsmiljöverket som fick begränsade möjligheter att utveckla uppdraget och ingen form av utbildningar erbjöds från Arbetsmiljöverket.

Tillkomsten av Myndigheten för arbetsmiljökunskap föranleddes av utredningen "Ett nationellt centrum för kunskap om och utvärdering av arbetsmiljö" (SOU 2017:28). De hade i

uppgift att föreslå hur ett nationellt centrum för samling och spridning av kunskap och forskningsresultat om arbetsmiljö samt utvärdering av arbetsmiljöpolitik borde inrättas och utformas. I ett tilläggsdirektiv fick utredningen även i uppdrag att föreslå var det framtida ansvaret ska placeras för att utveckla och ta fram riktlinjer som stödjer evidensbaserad praktik för företagshälsovården. Behovet av ett nationellt arbetsmiljöcentrum framfördes sen i en rad olika utredningar.

Utredningens förslag:

Uppgiften om företagshälsovårdens kompetensförsörjning bedöms inte lämplig att överföra till Arbetsmiljöverket. Insatser för att stärka kompetensförsörjningen för olika yrkeskategorier inom företagshälsovården genomförs i dag av olika aktörer och lärosäten, och det finns förslag på en ny samordnande instans för gruppen läkare. Regeringen bör därför överväga att överföra hela eller delar av uppgiften att följa och främja företagshälsovårdens utveckling till andra myndigheter och instanser.

Sveriges Företagshälsor ber att få lämna följande synpunkter:

Mynak har som uppgift att "Följa och främja företagshälsovården" en uppgift som tidigare låg på Arbetsmiljöverket "utan framgång" som utredningens skriver. Då tolkningsutrymmet varit stort kan uppgiften lätt "hamna mellan stolarna". Att arbetsmiljöverket valde att inte tolka och definiera uppdraget vidare under sin tid som ansvarig är ostridigt.

Sveriges Företagshälsor är en av de instanser som tidigt påtalade för Mynak att det vore fördelaktigt om de gjorde en egen tolkning av uppdraget och förankrade denna med de närmsta intressenterna, så att regeringens intentioner kunde uppfyllas. Vi vet att något sådant tolkning av uppdraget, varken har diskuterats eller formulerats av myndigheten. Något som också bekräftats av myndigheten själv, senast på ett av myndighetens samrådsmöten.

Vår tolkning av det som gjorts, och som faller inom ramen för uppdraget, framför allt har handlat om att förvalta och utveckla de evidensbaserade riktlinjer för företagshälsovården som skapades av KI tillsammans med branschen samt att även utveckla nya.

Myndigheten hade sedan 2020 återrapporteringskrav i regleringsbrevet att redovisa hur de har utvecklat och spridit riktlinjer för en evidensbaserad praktik i företagshälsovården.

Utredningens förslag "när det gäller den delen av uppgiften som handlar om att göra analyser och ta fram evidensbaserade riktlinjer, guider och verktyg för företagshälsovården möjligen kan föras över till Arbetsmiljöverket" stödjer vi men vi menar att denna deluppgift med bestämdhet **bör** föras över till Arbetsmiljöverket.

Mynak fick även i *"Uppdrag att samordna företagshälsovårdens kompetensförsörjning avseende läkare"* (dnr A2021/02080) som slutredovisades i februari 2024. Där Försäkringskassan föreslogs som lämplig samordnare. Mynak hade även i uppdrag att *"Främja utbildning för arbetsmiljöingenjörer"* som en del av området *"Följa och främja företagshälsovårdens utveckling"*. Övriga utbildningar för företagshälsovården har aldrig varit aktuella varför vi ställer oss frågande vad som menas med: *Uppgiften om företagshälsovårdens kompetensförsörjning bedöms inte lämplig att överföra till Arbetsmiljöverket?*

Utredningen skriver vidare att *"Arbetsmiljöverket, i likhet med Myndigheten för arbetsmiljökunskap, har inte nödvändiga förutsättningar, såsom vetenskaplig expertis och utbildningskompetenser för att kunna vara huvudman för eller vara delaktig i utbildningar för yrkesgrupper inom företagshälsovården."* Den uppfattningen delar vi, det har heller aldrig varit Arbetsmiljöverkets eller Mynaks uppgift enligt deras myndighetsinstruktioner. Däremot ser vi att det står regeringen fritt att ge uppdrag inom området *"företagshälsovårdens kompetensförsörjning"* till den myndighet som regeringen finner lämpligast, utan att för den skull göra tolkningen att ett uppdrag som regeringen ger också innebär att myndighetens instruktion förändras.

Som en förenad branschorganisation för en liten men viktig bransch inom arbetsmiljöområdet blir vi dock mycket oroade när myndighetssverige helt vill ta sin hand ifrån en bransch som gör stora insatser för ett långt och hållbart arbetsliv och avlastar primärvården. Uppdraget att följa och främja företagshälsovårdens utveckling har i över ett halvt sekel ansetts viktig av staten och finns omnämnt i många utredningar sen lång tid tillbaka (se till exempel Företagshälsovårdsutredningen SOU 1968:44).

Företagshälsovården verkar på en oreglerad marknad och är varken ett skyddat begrepp eller något som bedrivs med offentliga medel. Arbetsgivaren bekostar allt från förebyggande och preventivt arbetsmiljöarbete till arbetslivsinriktat rehabiliteringsarbete för sin personal. Om staten inte längre vill följa och främja företagshälsovården så riskerar utbudet att bli därefter (eftersom arbetsgivarna inte är en homogen grupp och det står dem fritt vad de vill göra) *"att överföra hela eller delar av uppgiften att följa och främja företagshälsovårdens utveckling till andra myndigheter och instanser"* som utredningen föreslår anser vi inte vara ett seriöst eller genomförbart förslag. Utan något som med all säkerhet kommer att *"hamna mellan stolarna"*. Utredningen skriver dessutom att *"Det stora tolkningsutrymmet samt det faktum att uppgiften, utan framgång, låg på Arbetsmiljöverket innan Myndigheten för arbetsmiljökunskap inrättades"*. Vi ställer oss då frågande till hur utredaren tänker sig att *"Uppgiften att följa och främja företagshälsovårdens utveckling kan med fördel delas mellan olika aktörer"*? Dessutom utan att denna uppgift och dess delar närmare specificeras?

Självklart finns det, som utredningen skriver, många aktörer som erbjuder utbildningar till branschen för en rad olika yrkeskategorier. Att de viktiga professionsutbildningarna på kandidat- och mastersnivå för företagssköterskor, ergonomer och beteendevetare idag ombesörjes av universitet och högskolor är resultatet av ett omfattande arbete. Dessa utbildningar tillkom som en del i regeringens satsning på kvalitetshöjande åtgärder för kunskapsförsörjningen inom företagshälsovården på 2010-talet.

Vår uppfattning är att såväl Mynak som utredningen blandar ihop vad som ingår i begreppet "Följa och främja företagshälsovården" med de enskilda uppdrag på området som myndigheten har fått. Vad statens intensioner var har man valt att inte närmar undersöka. Därför blir tolkningsutrymmet fritt och det blir naturligt som utredningen skriver att *"Denna uppgift har inte varit oproblematisks för myndigheten då uppdragsbeskrivningen kan och har tolkats på olika sätt av olika intressenter och aktörer."*

Vi menar att det efter Arbetslivsinstitutets nedläggning fanns stora förhoppningar från arbetsmiljösverige på en myndighet som Mynak, ett nytt arbetslivscentrum som hade diskuterats i närmare 10 år. Inte att alls att det skulle bli ett nytt ALI utan just att företagshälsovården skulle få en ny hemvist, en myndighet som kunde ta ett större grepp om kunskapsområdet och som hade ansvar för att följa och främja den.

Utbildningssamordning var inte aktuellt, professionsutbildningarna fanns på plats, förutom för läkarna som är och har varit en enormt stor fråga och som har bedrivits sen Mynak tillkom, än har vi inte sett att detta är i hamn även om utredningen (äntligen) är klar och förslaget med Försäkringskassan som sammanhållen instans är levererat till ansvarig minister. Problem med utbildningen för arbetsmiljöingenjörer uppstod under resans gång och där gjorde Mynak ett stort omtag.

Riktlinjerna behöver en hemvist och i brist på annan aktör kan Arbetsmiljöverket absolut bli en bra instans. Men vi hävdar med bestämdhet att en (1) myndighet måste få uppdraget att följa och främja företagshälsovården i stort med någon tydligare instruktion från staten sida och där är Arbetsmiljöverket den starkaste kandidaten med tanke på alla AFS:ar och allt övrigt arbetsmiljöarbete som verket bedriver i samverkan med företagshälsovården.

I övrigt har vi inga synpunkter på utredningen.

Peter Munck af Rosenschöld

Verkställande direktör

Sveriges Företagshälsor